

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V1 NOVEMBER 2023 NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

NASIENBEGINSELS:

1. Tensy anders getoon in die nasienriglyne, is strafpunte vir vreemde items slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde-item-strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenaliserings mag toegepas word nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae by daardie item(s) verdien het.
3. Tensy anders getoon, ken volpunte toe vir 'n korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die bewerkings wat getoon is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die deelpunt toe vir dié syfer 'n bewerkingspunt toe (nie die metodepunt vir die antwoord nie). LW: syfers wat in die nasienriglyne vir komponente van bewerkings aangedui is, moet saam gemerk word; hierdie syfers dra nie die metodepunt vir dele daarvan nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie getoon is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar dit aangedui word, kan deelpunte toegeken word om die verskil in die kwaliteit van kandidate se antwoorde aan te dui.
7. Indien kandidate meer as die verlangde aantal antwoorde verskaf, ondersoek alle antwoorde tot voordeel van die kandidaat. Strafpunte kan toegeken word vir vreemde items indien kandidate volpunte vir 'n vraag gekry het (maks. -2 per vraag)
8. Hierdie nasienriglyne is nie vir verspreiding in die publiek nie, omdat sekere items dalk verkeerde hantering kan impliseer. Aanpassings word gemaak op grond van die nuanses/konteks van sekere vrae.
9. Waar strafpunte toegeken word, kan die finale punte vir daardie afdeling van 'n vraag nie as 'n negatiewe totaal getoon word nie.
10. Waar metodepunt(e) vir 'n bewerking toegeken word, moet die nasiener eers die redelikheid van die antwoord ondersoek voordat die punt toegeken word.
11. 'Bewerking' beteken kontroleer bewerking. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. LW: Kontroleer bewerking moet +, -, x, ÷ wees volgens kandidaat se (geldige) antwoord, of soos in nasienriglyne aangedui.
12. By bewerkings moet geen punte vir bewerkings toegeken word waar die teller & noemer omgeruil is nie. Dit is ook van toepassing op verhoudings.
13. Met die toekenning van metodepunte, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige item wat in geheel of gedeeltelik foutief is nie. Dui aan met 'n .
14. Wees bedag daarop dat sommige kandidate geldige alternatiewe buite hierdie nasienriglyne kan gee. Let ook daarop dat een kommentaar meer as een korrekte aspek kan bevat.
15. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 10 bladsye.

VRAAG 1

Bereken die waarde van die fietse se eindvoorraad deur die EIEU-metode te gebruik.	
BEWERKINGS	ANTWOORD
$740 - 40$ $(700^* \checkmark \checkmark \times R2\ 100 \checkmark) + 309 \checkmark \times R2\ 020 \checkmark$ 1 470 000 drie punte	$1\ 009 - 700^* / \text{as beide optel tot } 1009$ $624\ 180$ twee punte R2 094 180 ☒ een deel korrek
6	

1.2 Staat van Omvattende Inkomste vir die jaar geëindig 28 Februarie 2023

Verkope	21 017 200
$21\ 353\ 200$ twee punte Koste van verkope $(21\ 017\ 200 \checkmark + 336\ 000 \checkmark) \times 100/220 \checkmark$ Wees bedag op ander alternatiewe uiteensettings vir bewerkings	(9 706 000) ☒ *
Bruto wins Verkope – KvV 5	11 311 200 ☒
Ander inkomste	942 900
Oninbare skulde ingevorder	
Kommissie-inkomste $277\ 000 + 41\ 000$ een punt een punt	318 000 ☒ ☒
Fooi-inkomste $(47\ 150 - 23\ 000)$ twee punte $(47\ 150 \times 105/205)$ twee punte $303\ 000 \checkmark - 24\ 150 \checkmark \checkmark$	278 850 ☒ *
Diverse inkomste	
Bruto bedryfsinkomste 6	12 254 100
Bedryfsuitgawes $12\ 254\ 100 - 4\ 150\ 300$ Aanvaar sonder hakies, want bewerking sal korrek wees	(8 103 800) ☒
Salarisse en lone	
Waardevermindering	
Diverse uitgawes	
LW: 2 125 380 of 2 094 180 word nie as finale antwoord aanvaar nie Handelsvoorraadtekort $2\ 125\ 380 - 2\ 094\ 180$ sien 1.1 Verlies a.g.v. diefstal / Voorraadverlies	31 200 ☒ ☒ Indien afgetrek van 2 125 380
Huuruitgawes (1950×330) (350×330) $643\ 500 \checkmark \checkmark - 115\ 500 \checkmark \checkmark$ (900×330) (700×330) (1500×300) (100×330) OF $297\ 000 + 231\ 000$ OF $495\ 000 + 33\ 000$ twee punte twee punte twee punte twee punte	528 000 ☒ *
Direkteursgelde $85\ 000$ drie punte $1\ 610\ 000 \checkmark + 75\ 000 \checkmark \checkmark + 10\ 000 \checkmark$	1 695 000 ☒
Bedryfswins 13	4 150 300
Rente-inkomste	
Wins voor rente-uitgawes	
Rente-uitgawes	
Netto wins voor belasting	3 737 250
Inkomstebelasting	(1 152 000)
Netto wins na belasting	2 585 250

* 1 een deel korrek

-1 vreemde items (maks -2); misplaaste items, ken slegs punte toe vir bewerkings

LW: Nasienbeginsel 11 vir toekenning van metodepunte: Bewerking soos per kandidaat se bewerking

1.3 Staat van Finansiële Posisie soos op 28 Februarie 2023

BATES		
NIE-BEDRYFSBATES		
Vaste bates		
Beleggings: Vaste deposito	2	1 000 000 ✓✓
Ken EEN punt toe vir 1 500 000 as n finale antwoord		
BEDRYFSBATES	<i>aanvaar enige volgorde vir BB-items</i>	3 860 090 ✓*
Voorraad	sien 1.1	2 094 180 ✓*
Handel en ander ontvangbares		636 910 ✓*
483 110 ✓ + 41 000 ✓ – 2 700 ✓ + 115 500 ✓ OF [350 x 300]		
Kontant en kontantekwivalente	629 000 ✓ + 500 000 ✓	1 129 000 ✓*
TOTALE BATES		10
EKWITEIT EN LASTE		
GEWONE AANDEELHOUERSBELANG		22 562 750 ✓✓
Gewone aandeelkapitaal		20 000 000
Behoue inkomste	AHB – GAK 3	2 562 750 ✓ Aanvaar nie 0 as antwoord
NIE-BEDRYFSLASTE		4 512 550
Lening		4 512 550
BEDRYFSLASTE		3 793 340 ✓* bewerking
Handel en ander betaalbares		630 340 ✓*
523 890 ✓ + 24 150 ✓ + 85 000 ✓ – 2 700 ✓		
Korttermyndeel van lening		420 000
SAID: Ink.belasting	1 152 000 ✓ – 1 049 000 ✓ moet pos. wees vir m.punt moet neg. wees vir m.punt	103 000 ✓* Voorl IB moet afgetrek word
Aandeelhouders vir dividende		2 640 000 ✓
TOTALE EKWITEIT EN LASTE		10

25

* 1 deel korrek

Inspekteer: SAID(IB) en AHvD, want dit kan by H&AB ingesluit word
 – 1 vreemde items (maks – 2); Aanbieding -1 (maks -1); Vir misplaaste items, ken slegs punte toe vir bewerkings
 LW: Nasienbeginsel 11 by die toekenning van metodepunte: Bewerking soos per kandidaat se bewerkings, tensy anders aangedui

TOTALE PUNTE

55

VRAAG 2

SHERBIZ BPK.

2.1 GEWONE-AANDELEKAPITAAL-NOTA -1 swak aanbieding (Maks -1)

1 200 000	Uitgereikte aandele op 1 Maart 2022	7 200 000
300 000 ✓	Aandele uitgereik op 30 Junie 2022 Hanteer hierdie bedrag altyd as die balanseersyfer Ignoreer bewerkings vir hierdie bedrag	2 700 000 ✓ Balanseersyfer
(90 000)* ✓	Aandele teruggekoop (GAP: R6,60 ✓) 9 306 000/1 410 000	(594 000)* ✓ Aanvaar nie 90 000 x 0,80
1 410 000 ✓ Een deel korrek Moet 1 200 000 insluit	Uitgereikte aandele op 28 Februarie 2023	9 306 000 ✓

7

* Ignoreer hakies, kontroleer korrekte bewerking vir balanseersyfer

2.2 -1 swak aanbieding (Maks -1)

KONTANTVLOEI VAN BEDRYFSAKTIVITEITE	
Kontant voortgebring deur bedrywighede	
Rente betaal	(117 600)
Dividende betaal [1 200 000 x 0,24] [1 500 000 x 0,3] 288 000 ✓✓ + 450 000 ✓✓ AS x met korrekte DPA AS x met korrekte DPA OF - 288 000 - 450 000 (450 000 + 282 000) OF (Tot dividende gebruik) +288 000 + 732 000 - 282 000 twee punte een punt een punt	(738 000) ✓ moet in hakies wees Vir m.punt: ten minste een punt in een vd komponente moet toegeken wees
Inkomstebelasting betaal 337 500 ✓✓ - 42 500 ✓ - 27 800 ✓ OF - 337 500 + 42 500 + 27 800	(267 200) ✓ moet in hakies wees Vir m.punt: ten minste een komponent moet korrek wees

10

- Wees bedag op alternatiewe bewerkings, bv grootboekrek of die gebruik van hakies of omgekeerde tekens.
- Verseker dat slegs EEN OPSIE deurgaans toegepas word.
- Waar finale antwoorde nie in hakies is nie, aanvaar 'n invloed van kontant. Ken dan net punte toe vir bewerkings
- As 'n bewerkingsyfer as 'n finale bedrag getoon word, ken die bewerkingspunt(e) toe en ignoreer hakies.
- Indien die korrekte finale bedrag gegee word sonder bewerkings of hakies, ken dan al die bewerkingspunte toe (nie die finale antwoord se punt nie)

KONTANTVLOEI VAN FINANSIERINGSAKTIVITEITE	1 878 600 ✓ een deel korrek
Opbrengs uit aandele uitgereik	2 700 000 ✓ Sien 2.1 Geen hakies
Fondse aangewend vir die terugkoop van aandele (90 000 x 6,60) sien 2.1 + (90 000 x 0,8) 594 000 sien 2.1 + 72 000 een m.punt een punt	(666 000)* ✓✓
Verandering in lening 273 000 - 117 600 OF 1 834 000 - 1 678 600 OF -273 000 + 117 600 OF - 1 834 000 + 1 678 600	(155 400)* ✓✓ Vir m.punt: ten minste een deel van die bewerkings moet korrek wees
Metodepunt slegs as syfers hierbo deel is van 'n bewerking; nie 'n finale antwoord Wees bedag op verskillende permutasies vir bewerkings; kontroleer dit vir geldigheid	

6

* Geen metodepunt(e), indien finale antwoorde nie in hakies is nie; slegs een punt

2.3 Bereken die volgende finansiële aanwysers:

Netto batewaarde per aandeel	
BEWERKINGS	ANTWOORD
$\frac{10\,200\,000 \checkmark}{1\,410\,000 \checkmark} \times \frac{100}{1}$ <p style="text-align: center;"><small>Sien 2.1</small></p>	<p>723,4 sent ☒</p> <p style="text-align: center;"><small>een deel korrek</small></p> <p>moet in sent wees; aanvaar dis in sent indien nie gespesifiseer. Aanvaar R7,23 of 723c</p>
3	
Dividenduitbetalingkoers	
BEWERKINGS	ANTWOORD
<p><i>Kies slegs EEN opsie; pas deurgaans toe</i></p> <p>OPSIE 1: Moet korrekte metode of berekening van DPA & finale DPA toepas</p> $\frac{20 \checkmark \checkmark + 30 \checkmark}{66,2 \checkmark} \times \frac{100}{1}$ <p>OF</p> <p style="text-align: center;"><small>732 000 drie punte een punt twee punte</small></p> $\frac{450\,000 + 282\,000}{912\,500 \text{ een punt}} \times \frac{100}{1}$	<p>75,5% ☒</p> <p style="text-align: center;">OF</p> <p>80,2%</p> <p style="text-align: center;"><small>een deel korrek</small></p> <p>moet 'n % wees; aanvaar as %, indien nie aangedui</p> <p>Aanvaar 75%: 76%, 80%</p>
5	
% opbrengs op gemiddelde aandeelhouersbelang	
BEWERKINGS	ANTWOORD
$\frac{912\,500 \checkmark}{\frac{1}{2} (10\,200\,000 \checkmark + 7\,985\,500 \checkmark)}} \times \frac{100}{1}$ <p style="text-align: center;"><small>18 185 500 twee punte 9 092 750 twee punte plus m.punt vir die finale antwoord</small></p>	<p>10,0% ☒</p> <p style="text-align: center;"><small>een deel korrek</small></p>
4	

- Vir ELKE berekening: die 'x 100' is nie 'een deel korrek' nie
- Tellers en noemers moet as sulks nagesien word.
- Geen punte toegeken vir bewerkings gemaak met alleenstaande syfers, bv. geen punt by 912 500 indien enigiets daarby getel of afgetrek is.
- Oorbodige syfers: ken punte toe vir korrekte syfers en pas die op die finale antwoord.

TOTALE PUNTE	35
---------------------	-----------

VRAAG 3

3.1	3.1.1	C ✓
	3.1.2	D ✓
	3.1.3	B ✓

3

3.2 Likiditeit:

Identifiseer die maatskappy wat sy bedryfskapitaal goed bestuur. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers en tendense aan.

Guardian Bpk ✓

Indien korrekte mpy. geïdentifiseer is, ken punte toe vir korrekte fin. aanwysers (maks 2)
Verdere verduidelikings (bo en behalwe syfers en tendense) word nie vereis nie.
Tendense kan in 'n verduideliking geïmpliseer word,
Kandidate kan na die negatiewes van Navarra Bpk verwys as motivering.

Finansiële aanwysers ✓ ✓ syfers (wat tendens aantoon) ✓ ✓

- Bedryfsverhouding: Verhoog (van 1,5:1) tot 1,7:1 / met 0,2 : 1
- Vuurproefverhouding: Verhoog (van 1,0:1) tot 1,2:1 / met 0,2 : 1
- Debiteure-invorderingsperiode: Verlaag/Verkort (van 22 dae) tot 19 dae / met 3 dae
- Krediteure-betalingsperiode: Verhoog/Verleng (van 48 dae) tot 50 dae / met 2 dae.

5

3.3 Finansieringstrategieë en finansiële hefboom: Guardian Bpk.

Wat was die oorsake vir die verandering in die skuld-ekwiteitverhouding? Verskaf TWEE oorsake met syfers.

✓ Verhoging in lening ✓ van (R3 600 000) tot R5 000 000 /met R1 400 000 /met 38,8%

✓ Verhoging in GAK ✓ van (R12 000 000) tot R20 000 000 /met R8 960 000 /
met 74,6% / deur addisionele 800 000 aandele uit te reik

4

Verduidelik waarom dit vir die maatskappy raadsaam was om meer van lenings gebruik te maak. Haal aan en verduidelik EEN ander finansiële aanwyser (met syfers en tendense) wat hierdie mening ondersteun. Moenie Skuld/Ekwiteitverh.aanvaar nie

Finansiële aanwyser ✓ Syfers (aanvaar finale %-syfers)✓

% Opbrengs op gemid. kapitaal aangewend (OOTKA): Verhoog (van 13,5%) tot 16,6% / met 23% / met 3,1 %-punte

Kommentaar oor geratheid/hefboomfinansiering (verwys na positiewe/lae geratheid met rentekoers wat geïmpliseer kan word) ✓✓ deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde

- Maatskappy is positief gerat want die opbrengs (16,6%) is beter as die leningskoers (14%)
- Die lening (wat verhoog is) is produktief aangewend (teen 14% rente) om meer winste te genereer (teen 16,6% OOTKA)
- Die maatskappy was positief gerat (13,5%, toe rentekoers 13% was); positiewe geratheid het verbeter ten spyte van rentekoersverhoging (tot 14%)

4

LW Nasienbeginsel 7: -1 vir vreemde items (per Vraag) slegs as volpunte toegeken is en meer as die vereiste aantal aanwysers in antwoord gegee is.

3.4 Dividende, verdienste en opbrengs: Navarra Bpk.

Verduidelik EEN finansiële aanwyser wat daarop dui dat 'n bekommerde aandeelhouer nie met die verandering in die dividendbeleid van die maatskappy tevrede behoort te wees nie. Haal syfers en tendense aan.

Finansiële aanwyser ✓ Syfers en tendens ✓

- Dividenduitbetalingskoers het verhoog (van 34,8%) tot 103,8%.
- [DPA (83c) is 43c meer as vorige jaar en VPA het verminder (van 115c) tot 80c / met 35c] (moet beide DPA en VPA in antwoord insluit)

Kommentaar ✓ Nie aanvaarbaar: 'Aandeelhouders is/is nie tevrede' as kommentaar vir een punt nie; moet noem dat fondse nie behou word nie (vir toekomstige groei)

Verwagte antwoorde: Behoue inkomste-fondse van vorige jare, is vir huidige jaar se dividende gebruik/ verminder dus reserwes vir toekomstige uitbreiding / direkteure is nie besorg oor toekomstige groei of volhoubaarheid van die mpy nie / direkteure maak net seker dat hulle herkies word / wil net aandeelhouders tevrede hou.

3

Verduidelik of die aandeelhouders tevrede behoort te wees met die verdienste en opbrengs van die maatskappy. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers en tendense aan.

LW: DPA word NIE as antwoord aanvaar nie. *Raadpleeg asb DBE IM as kandidate Verdienste-opbrengs of Dividendopbrengs ('Dividend yield') (d.i. VPA/MP of DPA/MP) as antwoord aanbied.*

Finansiële aanwysers ✓ ✓ Syfers & Tendense ✓ ✓

- Verdienste per aandeel (VPA): Verminder (van 115c) tot 80c / met 35c / met 30,4%.
- Opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang (OOAHB): Verminder (van 11%) tot 6,4% / met 41,8% / met 4,6% %-punte.

Kommentaar ✓✓

deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde

Aandeelhouders behoort bekommerd te wees, omdat die opbrengs nou laer is die opbrengs op alternatiewe beleggings (9%) / afname in winsgewendheid het tot laer opbrengs bygedra

6

EEN PUNT: Aandeelhouders behoort ontevrede te wees

3.5 Aandeelhouding van Nathan Crewe in Navarra Bpk.:

Identifiseer die effek wat die terugkoop van Nathan se aandele op sy % aandeelhouding gehad het. Haal syfers en tendense aan.

Syfers met tendens ✓✓

Sy % aandeelhouding het verminder (van 55,2%) tot 40,2% / met 27,2% / met 15%-punte.

EEN PUNT: Hy is nie meer die meerderheidsaandeelhouer nie / sy aandeelhouding is 40,2%

2

Verduidelik hoe die maatskappy in staat was om ongeveer R4,4 miljoen te verkry om die terugkoop van aandele en die dividende wat aandeelhouders verdien het, te finansier. Verskaf TWEE punte. Haal syfers aan.

- Lening verhoog ✓ met R3 500 000 (van R3m) tot R6,5m ✓
- Banksaldo ✓ het in 'n oortrekking van R3 200 000 verswak / van 'n debietsaldo van R380 000 na 'n kredietsaldo van R3 200 000 gedaal / met R3 580 000 ✓

4

Gee TWEE redes waarom die besluit om Nathan se aandele terug te koop, as onverantwoordelik beskou moet word.

Syfers nie 'n vereiste. **Meerderheidsaandeelhouding nie hier aanvaarbaar nie.** deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde

Enige TWEE verskillende redes, bv. etiek / bekostigbaarheid ✓✓ ✓✓

- Terugkoopprys (1150c) is hoog, terwyl hul markprys deur die jaar gedaal het (tot 400c)
- Voldoen nie aan wetgewing vir aandel-terugkoop se finansiering nie / oortree Mpy.wet
- Mpy het nie voldoen aan solvensie- en likiditeitstoetsing nie / likiditeit in gevaar gestel / mpy in kontantvloei-probleme geplaas met groot oortrekking / mpy se fin posisie is riskant (swak)
- Mpy se prestasie (winsgewendheid) het afgeneem / kon nie terugkoop bekostig.
- Het sy meerderheidstatus misbruik om voordeel te trek uit die terugkoop van aandele / het sy eie (selfsugtige) belange bevorder, tot nadeel van die mpy / element van korrupsie – hy kon op bevoorregtingsinligting reageer het
- Terugkoop het bygedra tot die afname in 'n aantal belangrike finansiële aanwysers (kandidate kan dit spesifiseer)

4

LW: Nasienbeginsel 7: –1 vir vreemde items (per Vraag) slegs as volpunte toegeken is meer as vereiste aantal fin. aanwysers gegee is

3.6 Direkteurskap:

<p>'Die HFB (hoof- finansiële beampte) het 'n noemenswaardige invloed op 'n maatskappy se sukses.' Verduidelik waarom jy met hierdie stelling sal saamstem.</p> <p>EEN punt ✓✓ deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde</p> <ul style="list-style-type: none"> Hy moet 'n spesialis in Rekeningkunde en finansiële bestuur wees om beleggers (belanghebbendes) se belegging te beskerm. As hoof van finansies, is hy verantwoordelik vir goeie finansiële bestuur / moet hy die direksie van advies bedien / lei deur goeie voorbeeld / goeie korporatiewe bestuur (eties & professionalisme) uitstraal Behoort bewus te wees van maatskappy se prestasie / finansiële posisie/ beskikbare finansiële bronne / strukture vir behoorlike interne kontroles daarstel. Hy behoort nie die besigheid in gevaar te stel nie / fokus op die volhoubaarheid van die maatskappy / hy moet gereeld verslag lewer / deursigtig wees.. 		<table border="1" style="width: 50px; height: 50px; margin: auto;"> <tr><td style="text-align: center;"> </td></tr> <tr><td style="text-align: center;">2</td></tr> </table>		2		
2						
<p>Verduidelik of die direkteure tevrede behoort te wees, of nie, met die aandeelpryse van beide maatskappye aan die einde van die finansiële jaar. Haal in elke geval TWEE finansiële aanwysers met syfers en tendense aan.</p>						
<p>GUARDIAN BPK.</p>	<p>Fin. aanwysers (met syfers). Tendense nie 'n vereiste ✓ NBW p.a. is 1 230c ✓ Markprys p.a. is 1 350c OF MP verhoog tot 1 350c en NAV tot 1 230c</p> <p>Kommentaar ✓ Moet vraag na aandele / beleggersvertroue / mpy-sukses aandui. 'Is tevrede' word nie as 'n verduideliking aanvaar nie.</p> <p>Verwagte antwoorde: Aandele is in aanvraag / potensiële beleggers is gewillig om aandele te koop / bevorder goeie beeld of naam / beleggersvertroue is hoog / Mpy. het goed presteer (toon genoeg interne groei of 'n aantloklike opwaartse tendens) wat tot voordeel van 'n hoër markprys is.</p>					
<p>NAVARRA BPK.</p>	<p>Fin. Aanwyser (met syfers). Tendense nie 'n vereiste ✓ NBW p.a. is 992c ✓ Markprys p.a. is 400c OF MP daal tot 400c en NBW tot 992c</p> <p>Kommentaar ✓ Moet 'n afname in die vraag na aandele / gebrek aan beleggersvertroue / afname in mpy se sukses aandui. 'Is nie tevrede' word nie as 'n verduideliking aanvaar nie.</p> <p>Verwagte antwoorde: Aandele is nie in aanvraag nie, want mpy se beeld is swak / het tekort aan potensiële beleggers / Daar is 'n drastiese afname in MP wat dui op ernstige bestuursprobleme. Mpy word negatief geraak.</p>					
<p>Die HUB (hoof- uitvoerende beampte) van Guardian Bpk. beplan om die vakante HFB-pos vir Nathan Crewe in Maart 2023 aan te bied. Verduidelik EEN punt van advies aan die HUB.</p> <p>EEN toepaslike punt ✓✓ deelpunt vir onduidelike / gedeeltelike antwoord moenie 'kwalifikasies' aanvaar nie</p> <ul style="list-style-type: none"> Nathan neem selfsugtige besluite tot nadeel van die maatskappy. Het nie goeie baanrekord / het die mpy in 'n fin. risiko geplaas / hoë skuld-ekwiteit Mpy het buitensporig geleen; negatief gerat/fondse nie aangewend om winsgewendheid/produktiwiteit te verhoog nie. Vraag na aandele is laag van dié maatskappy wat hy bestuur. Guardian is 'n winsgewende maatskappy wat so behou moet word. Dit lyk asof hy nie 'n lojale persoon is nie en kan dalk groei benadeel / konflik van belange, want hy is steeds betrokke by die ander mpy. Nepotisme behoort nie toegelaat te word nie – lei tot korrupsie. Behou Sheryl se dienste, want sy is betroubaar en bekwaam. Nathan het baie fin. skade aan Navarro Bpk. aangerig. 		<table border="1" style="width: 50px; height: 50px; margin: auto;"> <tr><td style="text-align: center;"> </td></tr> <tr><td style="text-align: center;">6</td></tr> </table> <table border="1" style="width: 50px; height: 50px; margin: auto;"> <tr><td style="text-align: center;"> </td></tr> <tr><td style="text-align: center;">2</td></tr> </table>		6		2
6						
2						

TOTALE PUNTE	45
---------------------	-----------

VRAAG 4: KORPORATIEWE BESTUUR**4.1 Ouditering:****Verduidelik EEN plig van 'n interne ouditeur.**

Enige toepaslike verduideliking ✓✓

deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde

- Ontwerp / implementeer / gee advies oor interne beheerprosesse wat ooreenstem met eksterne ouditering se vereistes.
- Hou toesig oor die voorbereiding / interne audit van fin. state voordat en nadat eksterne audit gedoen is.
- Tree op as die voorsitter van interne auditkomitee.

2

Gee EEN rede waarom die rekeningkundige rekords van 'n genoteerde maatskappy deur 'n eksterne ouditeur geaudit moet word.

Enige toepaslike verduideliking ✓✓

deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde

- Dis 'n vereiste van die Maatskappywet / dit bevestig dat die mpy. Voldoen aan standaard/rekeningkundige beginsels / internasionale verslagdoening.
- Beskerm die publiek se belegging / aandeelhouders se belange teen moontlike wanbestuur/bedrog/ kan 'n onpartydige opinie oor mpy se fin. posisie gee.
- Voldoen aan korporatiewe bestuursvereistes / King-kode se vereistes met betrekking tot etiese optrede / deursigtigheid.
- Aandeelhouders kan gemoedsrus hê dat fin resultate geloofwaardig en betroubaar is / bevorder vertroue in fin. state.

2

4.2 Fluitjieblasers (Informante):**Wat sal jy vir Sally sê met betrekking tot haar stelling in die eerste paragraaf oor fluitjieblasers wat nie bereid is om 'n standpunt teen korrupsie in te neem nie? Verduidelik EEN punt.**

Enige toepaslike verduideliking ✓✓

deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde

Verwagte antwoorde (moet fluitjieblaas/fluitjieblasers ondersteun)

- Dit is verstaanbaar dat sy geviktimizeerd voel (sy het haar werk verloor)/ landsburgers behoort dankbaar te wees vir fluitjieblasers/ as fluitjieblasers nie na vore kom met inligting nie, sal misdaad nie onder beheer gebring word nie.
- Fluitjieblasers help om korrupte bestuur (werknemers) te ontmasker / hul onetiese aksies te beperk.
- Sy het nie 'n keuse gehad om hierdie gedrag aan te meld nie, want sy was die interne ouditeur ten tye van die voorval / sy kon beskuldig word dat sy nie haar werk doen nie of nalatig is.
- Sy kan die maatskappy voor die KVBA / hof daag.
- Kriminele sal twee keer dink as hulle weet dat hul aksies (optrede) dopgehou / bevraagteken word / Bevorder etiese gedrag in die korporatiewe wêreld.
- SA regering het verklaar dat fluitjieblasers beskerm moet word en anoniem moet bly.

2

4.3 Aandeelhouders se menings en bekommernisse:

Verwys na Inligting.

As 'n aandeelhouer, verduidelik DRIE punte wat jou bekommerd maak oor die optrede van die direksie van Monaco Bpk. Gee in ELKE geval 'n toepaslike rede vir jou kommer.

DRIE toepaslike & verskillende bekommernisse met redes

NOTAS aan Merkers:

- Wees bedag op kandidate se alternatiewe opinies.
- Bekommernisse en Redes kan onafhanklik nagesien word.
- 'n Bekommernis kan as 'n rede oorweeg word, maar die rede kan nie net 'n eenvoudige herhaling/ander woorde van die bekommernis wees nie.
- Moenie dies. antwoorde of bekommernisse/redes aanvaar wat net op 'n ander manier gestel is nie.

BEKOMMERNIS <small>deelpunte vir onduidelike / gedeeltelike antwoorde</small> ✓✓ ✓✓ ✓✓	REDE ✓ ✓ ✓
<ul style="list-style-type: none"> • Geen beskerming vir fluitjieblasers • Hul anonimiteit word nie altyd gerespekteer nie • Ondersoek fluitjieblasers 	<ul style="list-style-type: none"> • Hulle kan dalk ontmoedig word om uit te praat oor verkeerde dade (korrupsie)
<ul style="list-style-type: none"> • Samespanning met diensverskaffers/ bestuur • Nepotisme / Konflik van belange 	<ul style="list-style-type: none"> • Selfverryking ten koste van die maatskappy / lei tot finansiële verliese vir die mpy / fin. verliese is nie die gevolg van swak prestasie nie • Nuwe aanstellings se vaardighede word bevraagteken.
<ul style="list-style-type: none"> • Eerlikheid / Lojaliteit aan die maatskappy word nie erken nie / Sally het haar werk onregmatig verloor / onbillik behandel • Publiek se belegging word nie in ag geneem / beskerm / bevorder nie 	<ul style="list-style-type: none"> • Groei in maatskappywinste kan belemmer word • Aandeelhouders se belangstelling in aandele kan negatief geraak word
<ul style="list-style-type: none"> • Korrupsie nie oor 'n lang tydperk opgespoor/aangespreek • Apatie van (betroubare) werknemers • Gebrek aan deursigtigheid • Betroubare werknemers kyk anderpad 	<ul style="list-style-type: none"> • Maatskappybeleid kan maklik misbruik / gemanipuleer word • Korrupsie sal voortgaan/Geen gevolge van misdade • Vrees vir viktimisasie / afdanking
<ul style="list-style-type: none"> • Mpy-bestuur se geloofwaardigheid & integriteit • Arbeidswette se vereistes & mpy-beleid (bv verkrygings-, werwings-, prestasiebonusbeleid) • Nagevolge hiervan vir die mpy se toekoms – beeld / aandeelprys, ens. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onbillike aflegging kan mpy in hofsake betrokke laat raak teen hoë kostes • Aandeelpryse sal vinnig daal / beleggers gaan belangstelling verloor/ aandeelhouders wil vinnig hul aandele verkoop

9

TOTALE PUNTE**15****TOTAAL: 150**